

обчислювальними доцільно включати графічні і якісні задачі. В кінці навчального року у кожному класі, зазвичай, проводиться узагальнювальна контрольна робота, мета якої – перевірити міцність знань учнів з основних питань, вивчених у даному класі, і якість сформованих умінь [2].

Для забезпечення більшої самостійності учнів при виконанні контрольної роботи складають декілька варіантів завдань (4-6). Ці варіанти повинні бути рівноцінними і містити типові задачі, що відповідають вимогам стандарту, а також складніші, комбіновані. Для індивідуалізації процесу перевірки знань доцільно підготувати додаткові завдання для успішних учнів.

Контрольні роботи повинні бути перевірені до наступного уроку, інакше втрачається навчальна функція перевірки. Результати виконання робіт необхідно ретельно аналізувати, причому слід звертати увагу учнів не тільки на допущені помилки, але й на добре виконані і оформлені роботи. Це допоможе реалізації навчальної і виховної функцій перевірки.

Оперативно перевірити знання можна за допомогою завдань тестового типу.

Використана література:

1. Бугаев А. И. Методика преподавания физики в средней школе. Теоретические основы / А. И. Бугаев. – М., 1981.
2. Зорина Л. Я. Дидактические основы формирования системности знаний старшеклассников / Л. Я. Зорина. – М., 1988.
3. Усова А. В. Формирование учебных навыков и умений на уроках физики / А. В. Усова, А. А. Бобров. – М., 1988.

Баштовий В. И. Деятельность учителя физики при подготовке к проверке учебных достижений учащихся.

В статье рассматриваются вопросы, которые касаются деятельности учителя физики в процессе проверки учебных достижений учащихся разными методами и способами.

Ключевые слова: *деятельность учителя, достижения учащихся, проверка учебных достижений.*

Bashtoviy V. I. Activity of teacher of physics at preparation to verification of educational achievements of students.

Questions which touch activity of teacher of physics in the process of verification of educational achievements of students different methods and methods are examined in the article.

Keywords: *activity of teacher, achievement of students, verification of educational achievements.*

УДК 373. 378. 371:53

Благодаренко Л. Ю.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
Чернявський В. В.
Херсонська державна морська академія

МІСЦЕ І РОЛЬ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ З ФІЗИКИ

У статті висвітлено проблему створення навчального і методичного забезпечення для викладання фізики з урахуванням змістовно-логічної цілісності та системоутворюючих чинників. Наголошено на важливості обґрунтування критеріальних основ його складу та змістового наповнення в контексті вимог до рівнів знань учнів і студентів. Визначено склад навчально-

методичного комплексу з фізики, який у достатній мірі забезпечить виконання завдань фізичної освіти у напрямі формування особистості.

Ключові слова: фізична освіта, навчально-методичний комплекс з фізики, критеріальні основи складу навчально-методичного комплексу.

Створення навчально-методичних комплексів і комплектів не є новою проблемою в теорії і практиці навчання фізики, вона активно обговорювалась як у часи радянської школи, так і в процесі становлення національної школи України. Більшість науковців пояснювали необхідність створення комплектів навчальних і дидактичних матеріалів з позицій того, що навчальні посібники не в повній мірі реалізують комплексний підхід до відбору змісту навчання і виховання, а тому викладач вимушений доповнювати зміст підручників, користуючись рекомендаціями методичних видань. Наукові розроблення у галузі створення навчально-методичних комплексів належать О. І. Бугайову, Є. В. Коршаку, О. І. Ляшенку, В. М. Мадзігону. Проблемами розроблення навчально-методичного забезпечення займалися Н. Г. Берденникова, В. П. Беспалько, Н. Б. Бурдейна, О. І. Жук, І. К. Круцило, О. В. Сергєєв, М. М. Фіцула, Д. В. Чернілевський. Але, незважаючи на різноманітність комплексів навчальної і методичної літератури, якою забезпечений освітній ринок України, вони представляють собою у більшій мірі сукупність засобів навчання, спрямованих на досягнення учнями і студентами певних рівнів навчальних досягнень та опанування певних загальнонавчальних і спеціальних умінь.

Метою статті є дослідження закономірностей створення й удосконалення навчально-методичних комплексів.

Останнім часом спостерігається підсилення активності у розробленні комплексів навчально-методичної літератури, що свідчить про потреби практики у якісно нових навчальних і методичних посібниках. Серед головних запитів до теорії на цьому рівні є такі, як створення засад навчального і методичного забезпечення з дотриманням змістовно-логічної цілісності та урахуванням системоутворюючих чинників, визначення критеріальних основ його складу та змістового наповнення в контексті вимог до рівнів знань учнів і студентів.

Зокрема, Н. Г. Берденникова підкреслює, що для підвищення рівня підготовки спеціалістів, "... слід активно здійснювати управління процесом отримання і засвоєння знань та вмінь через детальне розроблення і впровадження в навчальний процес сучасних і науково обґрунтованих предметних навчально-методичних комплексів, які мають виконувати не лише інформаційну, але й керівну і організаційно-контролюючу функції...". Під навчально-методичним комплексом вона пропонує розуміти "...сукупність засобів навчання, які відображають необхідний об'єм і рівень наукового змісту, дозволяють створювати і оптимізувати як окремі форми і методи навчання, так і дидактичну систему навчання дисципліни в цілому..." При цьому Н. Г. Берденникова наголошує, що поняття "комплекс" не означає "... просту сукупність засобів навчання, що акумулюють позитивний досвід викладання навчальної дисципліни... між елементами навчально-методичного комплексу існує складний і нерозривний зв'язок" [1].

Д. В. Чернілевський під навчально-методичним комплексом пропонує розуміти "... підсистему навчально-методичного забезпечення, яка чітко регламентує всі види навчальної діяльності студентів і значно полегшує і спрощує роботу викладача, що в комплексі сприяє інтенсифікації навчання..." [4].

Н. Б. Бурдейна зазначає: "Під навчально-методичним комплексом ми розуміємо комплект нормативних документів і навчально-методичних матеріалів, необхідних і достатніх для організації навчально-виховного процесу. Він є сукупністю основних документів, що визначають траєкторію діяльності викладача, описують всі види навчальної діяльності студентів та забезпечують навчально-виховний процес навчальною літературою" [3].

Узагальнюючи думки науковців, можна стверджувати, що всі вони вважають за необхідне у процесі створення і використання навчально-методичних комплектів

спиратись на такі принципи навчання, які відображають об'єктивні закономірності навчального процесу і виконують роль вихідних постулатів, а саме: *принцип науковості* – зміст навчання, способи обґрунтування положень і законів, формування понять мають відповідати сучасному стану розвитку науки; *принцип системності і послідовності навчання* – викладання та вивчення навчального матеріалу має бути системним і послідовним; застосовуючи певну систему методів навчання, учитель має рухати учнів від простого відтворення навчального матеріалу до самостійних творчих дій; *принцип доступності навчання* – зміст, форми і методи навчання повинні відповідати особливостям і можливостям учнів з урахуванням рівня їх розвитку; *принцип зв'язку навчання з життям* – ґрунтуючись на об'єктивних зв'язках науки і виробництва, теорії і практики необхідно спиратись на життєвий досвід учнів, застосування набутих знань у практичній діяльності, розкривати практичну значущість теоретичних знань; *принцип свідомості і активності у навчанні* – пізнавальна діяльність учнів та процес управління нею мають бути спрямовані на свідоме засвоєння знань через роз'яснення мети і завдань фізики як навчального предмета, значення її для вирішення життєвих задач, використання у процесі навчання розумових операцій, забезпечення позитивних емоцій, створення навчальних мотивів, належний контроль і самоконтроль; *принцип наочності у навчанні* – використання наочності у навчальному процесі сприяє свідомому, активному сприйняттю, осмисленню і засвоєнню матеріалу, виховує спостережливість, формує новий соціальний досвід, удосконалює потенційні психофізичні можливості учня; *принцип міцності засвоєння знань, умінь та навичок* – міцне і ґрунтовне засвоєння фактів, понять, ідей, правил, глибоке розуміння істотних ознак і сторін предметів та явищ, зв'язків між ними мають здійснюватися свідомо. Реалізація цього принципу передбачає: повторення навчального матеріалу за розділами і структурними частинами, запам'ятовування нового матеріалу у поєднанні з вивченим, виділення при повторенні головних ідей, використання в процесі повторення різноманітних методик, форм і підходів, вправ, самостійної роботи щодо творчого застосування знань тощо; *принцип індивідуального підходу* – в умовах колективної навчальної роботи слід враховувати, що кожен учень оволодіває навчальним матеріалом індивідуально, зважаючи на рівень розвитку, знань і умінь, пізнавальної та практичної самостійності, працездатності; *принцип емоційності навчання* – емоційний стан, почуття, що виникають в учнів у процесі пізнавальної діяльності, можуть стимулювати або перешкоджати успішному засвоєнню знань; тому учитель має впливати на формування емоцій, які активізують навчально-пізнавальну діяльність (логічне, жваве викладання, наведення цікавих прикладів, використання різноманітної наочності), і запобігати появі негативних; *принцип органічної єдності теоретичної і практичної підготовки учнів* – ґрунтується на єдності положенні про єдність теорії і практики; учень, який володіє інтелектуальними і науковими навиками, здатний творчо втілювати теорію науки в практику, що сприяє формуванню людини з активною життєвою позицією; *принцип урахування особистих можливостей кожного студента* – кожен учень є неповторною особистістю зі своїми здібностями і можливостями, що обов'язково слід брати до уваги при організації навчального процесу.

На нашу думку (тут ми погоджуємось з позицією інших науковців) такими, що відповідають сучасним завданням фізичної освіти в умовах її стандартизації є навчально-методичні комплекси, які представляють собою модельне описання педагогічної системи, а саме:

- виступають у якості інструментарію системно-методичного забезпечення навчального процесу, його попереднього проектування;
- поєднують в єдине ціле різні дидактичні засоби, підкорюючи їх завданням навчання і виховання;
- забезпечують виконання учнями державних вимог до рівня їх загальноосвітньої підготовки;
- призначені не лише для оволодіння учнями певної сукупності знань, але й для самостійного їх набуття при роботі з навчальною інформацією.

– слугують накопиченню нових знань, новаторських ідей і доробок, стимулюють розвиток творчого потенціалу учителів.

Основоположним є питання про тлумачення понять навчально-методичного комплексу і навчального-методичного комплексу. Аналіз наявного навчально-методичного забезпечення показує, що автори присвоюють своїм напрацюванням різні назви навіть у тому випадку, якщо їх зміст і склад є однаковими. На нашу думку, між поняттями навчально-методичного комплексу і навчально-методичного комплексу існує суттєва відмінність. Нами запропоновано підходи до тлумачення понять навчально-методичного комплексу і навчально-методичного комплексу, а саме: навчально-методичний комплект являє собою певний набір навчальних і методичних матеріалів, спрямованих на формування в учнів і студентів основ навчальної діяльності; навчально-методичний комплекс є моделлю навчально-виховного процесу, а його складові відображають єдину ідеологію навчання фізики.

На нашу думку, особливої уваги слід приділяти добору складових навчально-методичного комплексу, які мали забезпечити освітні й соціальні завдання фізичної освіти відповідно до соціально обґрунтованої моделі випускника загальноосвітнього або вищого навчального закладу. Аналіз сучасних досліджень саморозвитку як одного з аспектів творчого розвитку дає можливість зробити висновок про наступні базові параметри особистості, які відповідають такій моделі:

– це особистість з певним рівнем психологічної і соціальної зрілості, яка здібна не лише до ефективної орієнтації в соціумі, але й до самореалізації;

– це особистість, у якої завдяки саморозвиткові задовольняються її актуальні проблеми;

– це особистість, яка має певний рівень мисленнєвої гнучкості та інші інтелектуальні здатності;

– це особистість, яка здатна до самостійного і конструктивного вибору за виникнення різних життєвих ситуацій. Нами визначено, що виконання завдань фізичної освіти у напрямі формування особистості, у достатній мірі забезпечить такий склад навчально-методичного комплексу з фізики [2]:

1. *Підручник з фізики*, створений з урахуванням теоретичних і методичних засад розроблення навчальної книги. Аналіз сучасних підходів до підручникотворення дозволив нам встановити, що головною відмінністю підручників нового покоління від попередніх є їх спрямованість не лише на трансляцію упорядкованої навчальної інформації, але й на розвиток і виховання учнів і студентів. Відповідно ця істотна особливість підручників нового покоління від попередніх передбачає також більш досконалі методики та технології навчання фізики, які забезпечать розвиток самостійності учнів і студентів у роботі з навчальним матеріалом, виявлення ними ініціативи у здобуванні знань, вироблення умінь опрацьовувати, оцінювати і використовувати інформацію, усвідомлювати цілісність фізики як науки і як навчального предмету. Тому підручник нового покоління слід розглядати передусім як засіб організації процесу формування в учнів і студентів основ навчальної діяльності. Конкретизуємо основні функції підручника з фізики.

Створення позитивної мотивації до вивчення фізики. Підручник повинен не лише передавати певні знання, а й мотивувати учня і студента до їх засвоєння. Процес мотивації забезпечується інтеграцією навчальної інформації, її адаптацією до інтелектуальних можливостей учні і студента, його особистісних потреб, рівня підготовленості. Це забезпечить усвідомлення учнем і студентом значення об'єкту вивчення в цілісній системі фізичних знань, задіяння механізмів уваги, пам'яті з метою використання наявних знань, що стосуються об'єкту вивчення.

Віддзеркалення стану фізики як основної природничої науки. Учні і студенти мають усвідомити, що фізика є основою сучасного науково-технічного прогресу, а також має спільні об'єкти і методи дослідження з іншими природничими науками.

Забезпечення достатнього наукового рівня. Особливої уваги у підручнику слід

приділяти ґрунтовному висвітленню найбільш суттєвих, визначальних фізичних ідей, засвоєння яких є необхідним для формування в учнів і студентів діалектико-матеріалістичного світогляду, а також для успішного застосування ними надалі фізичних знань у професійній діяльності та суспільному житті.

Забезпечення принципу політехнізації навчання фізики. Дотримання принципу політехнізації дозволить підвищити рівень обізнаності учнів і студентів у питаннях фізики, що мають загальнонаукове значення, і при засвоєнні яких формується інтелект людини, її світосприйняття і світорозуміння.

Особистісна орієнтація навчального матеріалу. В підручнику з фізики є обов'язковими такі елементи, як основний і додатковий тексти, що мають діалоговий характер, різнорівневі завдання, які передбачають індивідуальні підходи до їх сприйняття й осмислення та задіяння тих чи інших видів діяльності учнів і студентів, різні типи ілюстративного матеріалу, який підсилює пізнавальний, естетичний та емоційний аспекти навчального матеріалу, засоби стимулювання учнів і студентів до навчально-пізнавальної діяльності. Це забезпечить системність методичного впливу, орієнтованого на структуру особистості.

Інтелектуальна спрямованість навчального матеріалу. У процесі створення підручника з фізики значну увагу слід приділити забезпеченню для учня і студента можливостей самостійного опрацювання навчального матеріалу підручника і подальшого його використання. При цьому головною метою є не відтворення знань, а усвідомлення фундаментальних понять, положень і законів. Щоб досягти такого результату, у процесі створення підручника необхідно ґрунтуватись на певних позиціях щодо психологічних закономірностей засвоєння навчального матеріалу. Підручник нового типу фактично має стати самоучителем, тоді освіта буде все більше наближуватись до самоосвіти.

Системний підхід до викладення навчального матеріалу. Навчальний матеріал підручника має бути чітко і логічно побудований, що дозволить учню і студенту сприйняти та простежити логічну структуру інформації. Правильне визначення значущості навчального матеріалу та відповідний розподіл його за блоками забезпечить виконання учнями і студентами пізнавальних дій відповідно до способів засвоєння матеріалу. Така системність буде спонукати учнів і студентів до послідовного навчання, у процесі якого вони отримують можливість актуалізувати наявні знання та закріпити відповідні уміння.

Забезпечення проблемної структури навчального матеріалу. Саме проблемна логічна структура навчального матеріалу формує культурологічну орієнтацію учнів і студентів. Навчальний процес, який ґрунтується на основі проблемного навчання, формує творчий потенціал учнів і студентів та виховує в них культурні потреби. Проблемна логічна структура навчального матеріалу спонукає учнів і студентів до її внутрішнього сприйняття та осмислення, цілеспрямованого та мотивованого засвоєння, систематизації та побудови змістовно-логічних схем навчального матеріалу.

Гуманістична спрямованість навчального матеріалу. У процесі викладення навчальної інформації необхідно висвітлювати такі важливі проблеми людства, як боротьба за попередження ядерних війн, скорочення ядерних озброєнь, розв'язання екологічних проблем (забруднення навколишнього середовища, парниковий ефект, озонові дірки, Чорнобильська катастрофа), подолання технократизму, відчуження людини від природи тощо. Це дозволить збудити в учнів і студентів почуття відповідальності за долю свого району, міста, своєї країни, навчити їх діалектично правильно осмислювати життєві явища, надаючи при цьому пріоритет загальнолюдським цінностям. Певним чином визначені природоохоронні та екологічні питання сприятимуть розвитку в учнів і студентів умінь щодо оцінювання стану навколишнього середовища та природних ресурсів, захисту довкілля від забруднень і руйнування.

Забезпечення національно-патріотичного виховання учнів і студентів. На особливу увагу в підручнику фізики заслуговує ознайомлення учнів і студентів з історією фізики та із внеском українських учених в розвиток світової науки. Відомості з історії фізики не лише дозволяють зрозуміти логіку навчального матеріалу, а й пожвавлюють його

викладення, викликають значний інтерес в учнів і студентів і мають величезне виховне значення. Очевидно, що виховання патріотичних почуттів, любові до Батьківщини починається саме із збудження інтересу до рідного краю, його історії, успіхів своїх співвітчизників.

Забезпечення умов для самостійної діяльності учнів і студентів. Серед загальнонавчальних умінь одним з найбільш важливих є уміння працювати з підручником, тому самостійна робота з ним має відбуватись систематично і не вичерпуватись лише вивченням тексту параграфів. Набування відповідних умінь і навичок дозволить учням і студентам у майбутньому грамотно і ефективно використовувати підручник (а потім й інші книги) для самостійного поповнення знань. Підручник з фізики має забезпечити для учнів і студентів умови, за яких вони не просто читають певний параграф, а одержують різноманітні завдання, при виконанні яких використовують ті чи інші відомості з підручника, аналізують його текст, порівнюють факти, висновки і узагальнення, викладені у різних розділах.

Забезпечення учнів і студентів додатковою науковою інформацією. Сьогодні на українському книжковому ринку практично не представлена науково-популярна література для молоді. Додаткова література здебільшого обмежена довідниками не дуже високої якості. Зокрема терміни й визначення, наведені у цих довідниках, досить часто суперечать тим, що наведені у підручниках. Тому підручник нового покоління має бути не лише навчальною книгою, але й довідником, а також містити наукову інформацію.

Отже, після затвердження в освіті України нової педагогічної ідеології було переглянуто традиційний предметно-центричний погляд на підручник фізики як такий, що не відповідає об'єктивним потребам шкільної фізичної освіти, серед яких основною є розвиток індивідуальних особистісних ресурсів кожного учня. Таким чином, підручник з фізики має відповідати сучасному стану основної школи, її вимогам, враховувати перспективи неперервної фізичної освіти та забезпечувати освітні потреби учнів і професійні потреби викладачів, а тому він є головною складовою навчально-методичного комплексу.

2. *Навчальні посібники – зошити для лабораторних робіт*, які є засобами забезпечення практично-діяльній складової навчання фізики, спрямовані на надання допомоги учням, студентам і викладачам при підготовці та виконанні лабораторних робіт. Зошити для лабораторних робіт відіграють важливу роль в умовах обмеженості часу аудиторного заняття і забезпечують системний підхід до здійснення продуктивних способів пізнання у процесі експериментаторської діяльності.

3. *Навчально-методичний посібник*, який містить якісні тестові завдання з фізики. Використання якісних тестових завдань забезпечить можливість регулювання і стимулювання пізнавальних дій учнів і студентів, сприятиме оптимізації когнітивної функції пізнавального процесу, а також впровадженню методик масового тестування в структуру традиційного контролю знань учнів і студентів. Слід відзначити, що сьогодні навчально-виховний процес з фізики не в достатній мірі забезпечений якісними завданнями. Аналіз наявних підходів до форми тестових завдань дозволив нам встановити необхідність розроблення навчально-методичного посібника, який містить тестові завдання з вибором відповіді та з альтернативними відповідями, а також надати на допомогу викладачу методичні критерії, яких необхідно дотримуватись при складанні тестових якісних завдань.

4. *Педагогічний програмний засіб*, розроблений до конкретного підручника з фізики у якості електронного додатку до цього підручника з урахуванням його особливостей. Аналіз науково-методичної літератури та періодичних видань вказують на популярність електронних інформаційних ресурсів навчального призначення. Але більшість таких засобів є комплексними програмними продуктами і можуть використовуватись як автономні засоби навчання. Разом з тим, результати опитування викладачів фізики свідчать про те, що для роботи з підручниками вони хотіли б мати електронні додатки саме до цих підручників, які не повторюють текст підручників і виконують додаткові функції в освітньому процесі. На нашу думку, зміст і структура електронного додатку

мають бути спрямовані на розв'язання конкретних завдань навчально-виховного процесу, забезпечення їх індивідуалізації та адаптації до особистісних особливостей учнів і студентів, забезпечення умов для їх самостійної пізнавальної діяльності, для здійснення ними самоконтролю та корегування одержаних навчальних результатів.

5. *Методичне забезпечення для національно-патріотичного виховання*, яке передбачає використання в процесі навчання фізики історико-наукового й історико-бібліографічного матеріалу, дозволяє розв'язати низку світоглядно-ціннісних і виховних завдань, сприяє формуванню особистості учнів і студентів. Використання історичного матеріалу забезпечує усвідомлення молоддю суті та значення наукових досліджень, дозволяє пов'язати фізичні знання і уявлення зі світом культурних цінностей, формує національну гордість та патріотизм, сприяє формуванню впевненості у тому, що становлення фізики в Україні – це поступова і наполеглива реалізація наукових ідей видатних представників української фізичної науки. Історико-науковий матеріал має також величезний філософський зміст і дозволяє продемонструвати, що як суспільний, так й науковий розвиток завжди мають діалектико-матеріалістичний характер, а проблеми фізики і філософії знаходяться у нерозривній єдності.

Висновки. Основною умовою успішної реалізації завдань фізичної освіти ми вважаємо теоретико-методичне обґрунтування, розроблення і впровадження у процес навчання фізики навчального і методичного забезпечення, яке сформує навчально-методичний комплекс і забезпечить інтеграцію освітніх й соціальних стратегій фізичної освіти.

Використана література:

1. Берденникова Н. Г. Организационное и методическое обеспечение учебного процесса в вузе : учебно-методическое пособие / Н. Г. Берденникова, В. И. Меденцев, Н. И. Панов. – СПб. : Д.А.Р.К., 2006. – 208 с.
2. Благодаренко Л. Ю. Теоретико-методичні засади навчання фізики в основній школі : монографія / Л. Ю. Благодаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 427 с.
3. Бурдейна Н. Б. Методичні основи створення та використання навчального комплексу з фізики для студентів вищих будівельних навчальних закладів : дис. канд. пед. наук : 13.00.02 / Бурдейна Наталя Борисівна. – К., 2009. – 227 с.
4. Чернилевский Д. В. Дидактические технологии в высшей школе : учеб. пособие для вузов / Д. В. Чернилевский. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 437 с.

Благодаренко Л. Ю., Чернявский В. В. Место и роль учебно-методических комплексов в образовательном процессе по физике.

В статье рассмотрена проблема создания учебного и методического обеспечения для преподавания физики с учетом содержательно-логической целостности и системообразующих факторов. Сделан акцент на важности обоснования критериальных основ его состава и содержательного наполнения в контексте требований к уровням знаний учащихся и студентов. Определен состав учебно-методического комплекса по физике, который в достаточной степени обеспечит выполнение заданий физического образования в направлении формирования личности.

Ключевые слова: физическое образование, учебно-методический комплекс по физике, критериальные основы состава учебно-методического комплекса.

Blagodarenko L., Chernyavsky V. Place and role of educational and methodical complexes in educational process on physics.

In article the problem of creation of educational and methodical providing for physics teaching taking into account substantial and logical integrity and backbone factors is considered. The emphasis is placed on importance of justification of criteria bases of its structure and substantial filling in a context of requirements to levels of knowledge of pupils and students. The structure of an educational and methodical complex is determined by physics which sufficiently will provide performance of tasks of physical education in the direction of formation of the personality.

Keywords: physical education, educational and methodical complex on physics, criteria bases of structure of an educational and methodical complex.